

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

14.09.2026. Nr. 6-1/610

Ieslodzījuma vietu pārvaldei
pasts@iev.gov.lv

Par veselībai atbilstošu vidi satikšanās laikā

Tiesībsarga birojā 2026. gada septembrī ir izskatīts personas iesniegums, kurā iesniedzējs norādīja uz neatbilstošiem sadzīves apstākļiem Ilģuciema cietuma ilgstošās satikšanās telpās. Tajās esot nepietiekama mākslīgā ventilācija, kā arī dabiskās ventilācijas trūkums. Ņemot vērā šos apstākļus, kopsakarībā ar citu apmeklētāju praksi smēķēt koplietošanas telpās, apmeklētāji ir spiesti satikšanās laikā atrasties piesmēķētā vidē. Jo īpaši negatīva šāda pieredze var būt bērniem, kas ilgstošā apmeklējuma laikā uzturas kopā ar vecākiem. Kā norādīts saņemtajā iesniegumā, pastaigas vai iespēja iziet no korpusa satikšanās laikā nav paredzēta. Tā rezultātā pieaugušie un bērni šādā nelabvēlīgā vidē spiesti uzturēties līdz pat 48 stundām.¹

Satversmes 111. pants konstitucionālā līmenī nostiprina valsts pienākumu aizsargāt cilvēka veselību. No Satversmes noteiktās normas, ka "valsts aizsargā cilvēku veselību", izriet ne vien valsts pienākums noteiktos gadījumos un līmenī, kas cieši saistīts ar valsts ekonomiskajām iespējām, veikt pasākumus, lai aizsargātu cilvēku veselību, bet arī valsts pienākums atturēties no tādām darbībām, kas ierobežo iespējas katrai personai pašai rūpēties par savas veselības aizsardzību. Tas ir, saskaņā ar Satversmes 111. pantu ikvienai personai zināmās robežās ir tiesības veikt pasākumus, ko tā uzskata par nepieciešamu savas veselības nodrošināšanai.²

¹ [Latvijas Sodū izpildes kodekss](#) 50⁴. pants paredz notiesātajiem slēgtajos cietumos zemākajā pakāpē ilgstošās satikšanās līdz 24 stundām, bet augstākajā pakāpē līdz 48 stundām

² Satversmes tiesas 2002. gada 22. oktobra spriedums lietā Nr. [2002-04-03](#), 1. punkts

Specifiski attiecībā uz bērnu veselības aizsardzību aplūkojamajā aspektā Bērnu tiesību aizsardzības likuma 48. panta pirmā daļa nosaka to, ka “Bērns ir aizsargājams no smēķēšanas un alkoholisko dzērienu ietekmes. Bērns nedrīkst atrasties smēķēšanai paredzētu izstrādājumu vai ierīču dūmu un tvaika ietekmē. Bērna klātbūtnē nedrīkst smēķēt, lai nodrošinātu viņam no smēķēšanai paredzētu izstrādājumu vai ierīču dūmiem un tvaika brīvu vidi”.

Līdzīgus secinājumus ir izdarījušas arī starptautiskās veselības aizsardzības organizācijas. Ir atzīts, ka personas uzturēšanās vidē, kurā iespējama tabakas izstrādājumu sekundāro dūmu ieelpošana (nesmēķētājs ieelpo no tabakas izstrādājuma degšanas laikā izdalītos un smēķētāja izelpotos tabakas dūmus), būtiski var kaitēt pasīvā smēķētāja veselībai. Jo īpaši būtiski ir pasargāt bērnus no tabakas dūmu negatīvās ietekmes, kas var izraisīt nopietnu saslimšanu risku. Valstīm ir pienākums nodrošināt bērniem drošu un veselīgu vidi.³

Tabakas izstrādājumu, tabakas aizstājējproduktu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likums (turpmāk – Likums) nosaka smēķēšanas ierobežojumus Latvijā, kā arī principus par vietām, kur smēķēšana ir aizliegta vai pieļaujama. Šis Likums paredz, ka ieslodzījuma vietās smēķēšana var būt atļauta tikai speciāli ierīkotās vai norādītās vietās.⁴ Ieslodzījuma vietās smēķēšanas kārtību papildus regulē Latvijas Sodū izpildes kodekss un Apcietinājumā turēšanas kārtības likums, kā arī uz šo likumu pamata izdotie noteikumi un iekšējie normatīvie akti.⁵ No tiesiskā regulējuma izriet, ka cietuma priekšnieks ir atbildīgā persona, kura nosaka smēķēšanai paredzētās vietas un kārtību iestādē.

No cilvēktiesību aspekta ir būtiski nodrošināt personām iespēju uzturēties tādā vidē, kas neradītu kaitējumu viņu veselībai. Šajā gadījumā tas attiecas uz iespēju ilgstošās satikšanās laikā neatrasties piesmēķētās telpās, jo īpaši, ja persona nav smēķētājs un cietuma darbiniekiem vai vadībai ir izteicis sūdzības par smēķēšanai paredzētu izstrādājumu vai ierīču dūmu un tvaika piesārņojumu telpās.

³ Nurturing Care for early childhood development, 2021 [Tabakas kontrole bērnu veselības un attīstības uzlabošanai: tematiskais pārskats](#) (origin. Tobacco control to improve child health and development), p. 5

⁴ Likuma 10.panta otrās daļas 3.punkts nosaka, ka aizliegts smēķēt [...] ieslodzījuma vietu telpās un vietās, kurās tiek ievietotas un uzturas aizturētās personas, kā arī šo iestāžu teritorijās, izņemot vietas, kas speciāli ierādītas smēķēšanai. Ieslodzījuma vietu telpās un vietās, kurās tiek ievietotas un uzturas aizturētās personas, gadījumos, kad nav iespējams nodrošināt iespēju apcietinātajam smēķēt vietā, kas speciāli ierādīta smēķēšanai, ir atļauts smēķēt telpā, kas speciāli ierādīta smēķēšanai.

⁵ Piemēram, Ministru kabineta 2025. gada 26. augusta noteikumi Nr. 523 “[Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi](#)” 51.4 punktā nosaka: “Notiesātajiem ir aizliegts smēķēt ārpus brīvības atņemšanas iestādes priekšnieka noteiktās vietas vai neievērojot noteikto laiku”

Tiesībsarga birojā saņemtajā iesniegumā aprakstītajā situācijā norādīts uz bērnu un arī pieaugušo veselībai nepiemērotu vidi ilgstošās satikšanās telpās Ilģuciema cietumā. Tomēr labvēlīga un no smēķēšanai paredzētu izstrādājumu vai ierīču dūmu un tvaika negatīvās ietekmes brīva vide būtu jānodrošina ikvienā ieslodzījuma vietā. Līdz ar to katrā cietumā satikšanās telpas ir jāierīko tā, lai tās atbilstu gan vispār pieņemtajiem cilvēktiesību standartiem attiecībā uz atbilstošas dabiskās un mākslīgās ventilācijas ierīkošanu, kā arī jābūt sakārtotam jautājumam par smēķēšanai paredzēto vietu ierīkošanu.

Vienlaikus ir būtiski prioritizēt bērnu labākās intereses, kas izriet no Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta otrās daļas, proti, “visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses”. Nosakot bērna labākās intereses, jācenšas rast bērna situācijai ilgtspējīgu risinājumu, tostarp nodrošinot bērna attīstībai un labklājībai nozīmīgus apstākļus. Līdz ar to situācijās, kad bērns atrodas ieslodzījuma vietā kopā ar māti vai apmeklē ieslodzījuma vietā esošu vecāku, ieslodzījuma vietai ir jānodrošina bērna tiesību un interešu prioritātes principa ievērošana, tostarp jārada bērna vecumam un vajadzībām atbilstošu vidi un apstākļus. Kategoriski nav pieļaujama bērnu atrašanās smēķēšanai paredzētu izstrādājumu vai ierīču dūmu un tvaika ietekmē.

Pamatojoties uz iepriekš izdarītajiem secinājumiem un Tiesībsarga biroja likuma 13. pantā⁶ noteiktajām tiesībām iesaku ieslodzījuma vietu pārvaldei kā uzraugošai iestādei izvērtēt un pēc nepieciešamības sakārtot jautājumu par ieslodzījuma vietās ilgstošo satikšanās telpu atbilstību Tabakas izstrādājumu, tabakas aizstājējproduktu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likuma prasībām un nodrošināt no smēķēšanai paredzētu izstrādājumu vai ierīču dūmu un tvaika brīvu vidi tikšanās apmeklētājiem, jo īpaši, ja ieslodzījuma vietā satikšanās laikā uzturas bērni.

Lūdzu divu mēnešu laikā sniegt izvērtējumu par visu ieslodzījuma vietās esošo ilgstošo satikšanās telpu atbilstību veselībai drošai un no smēķēšanai paredzētu izstrādājumu vai ierīču dūmu un tvaika

⁶ [Tiesībsarga biroja likums](#) 13.panta 13.punktā nosaka: “Pildot šajā likumā noteiktās funkcijas un uzdevumus, tiesībsargam ir tiesības sniegt ieteikumus jautājumos, kas saistīti ar izturēšanos pret personām, kuras uzturas brīvības ierobežošanas vietās, kā arī par nepieciešamajiem pilnveidojumiem attiecībā uz uzturēšanās apstākļu uzlabošanu šajās vietās un citus ieteikumus privātpersonas cilvēktiesību aizsardzībai, kā arī saņemt informāciju par attiecīgo ieteikumu ieviešanas rezultātiem un ar to saistīto informāciju”

brīvai videi. Lūdzu informēt par veiktajiem pasākumiem, lai ieslodzījuma vietās tiktu nodrošināta šāda vide gadījumos, ja telpās uzturas bērni.

Ar cieņu

tiesībsardze

Karina Palkova